

Fugle over Skagen

Bjarne Bertel. 200 sider, 19 figurer, 3 tabeller samt talrige stregtegninger og akvareller, hft. European Faunistical Press 1994. Pris kr. 238 i DOF-Salg. Med denne udgivelse har Bjarne Bertel givet alle gamle og potentielle Skagen-farere en appetitvækker før ferien på Danmarks top. Bogen giver en yderst velillustreret stemningsbeskrivelse af stedet, hvor forfatteren tydeligvis har sit hjerte. Tolv kapitler fortæller om hver måneds særlige hændelser i naturen, blandt fuglene og også pattedyrene og blomsterne, om vejrlig og skagboer med mere. Teksten fremtræder som en hyggelig sludder med Bjarne et sted derude på en klittop. Han øser af sin viden og sin kærlighed til Skagen, så en skagensfarer automatisk vil mindes maj-dagene deroppe. Ikke før har en dansk fuglelokalitet fået så megen omtale på ét sted, illustreret med så mange tegninger – 155 i sort/hvid og 15 i farve. Talrige fugle, heraf mange sjældenheder, er blevet uddødeliggjort med en lille tegning, ofte med dato og sted.

Bjarnes artikel i DOFT (1990, s. 85-90) om rovfugletrækkets fordeling over Skagen er opdateret og forbedret. Men bogen indeholder meget andet. De tre tabeller viser forårets rovfugle, efterårets havfugle og forårets sjældenheder. Denne blanding af skøn- og faglitteratur får mine varmeste anbefalinger med håbet om, at dens udbredelse i fuglekiggernes hjem vil øge interessen for Skagens fugle.

Rolf Christensen

Terns of Europe and North America

Klaus Malling Olsen & Hans Larsson. 225 sider, 41 farveplancher og 200 farvefotos, indb. Princeton University Press 1995. Pris kr. 360 i DOF-Salg.

Jeg sad i 1989 ved Vestafrikas kyst og prøvede at bestemme trækkende tern. Mange af dem var unge eller delvist i fældning. Jeg måtte benytte mig af meget mangelfulde håndbøger, og det ærgrede mig, at der ikke fandtes bøger på niveau med Grant's mågebog, Hayman med fleres *Shorebirds*, etc. Klaus Malling Olsen har nu rådet bod på denne mangel.

Bogen gennemgår 23 ternarter fra Europa og Nordamerika. Den indledes med generelle betragtninger over proportioner og dragter. Hovedindholdet er artsbeskrivelserne, der i gennemsnit fylder 7 sider. De er meget traditionelt opbygget, først en indplacering i forhold til andre tern, dernæst en dragtbeskrivelse af adult sommer, adult vinter, juvenil etc., der også søger at give forfatterens subjektive opfattelse af fuglen. Herefter omtales stemmen (ganske kort) og fældningen. Afslutningsvis gives en detaljeret og systematisk dragtbeskrivelse samt noget om geografiske dragtvariationer.

En række nøgleoplysninger gives med fed skrift, så man kan anvende bogen uden at slide sig gennem de lange dragtbeskrivelser.

Til hver art er der en eller to farveplancher med stående og flyvende fugle. Kunstneren er Hans Larsson, der endnu ikke er fyldt 20 år, men som ikke desto mindre er ved at være en kendt fugleillustrator i Sverige.

Bogen er en ren identifikationsguide og som sådan meget grundig. Bag de mange nuancerede dragtbeskrivelser ligger 30 års erfaring, skindstudier i over 10 forskellige museumssamlinger, og diskussioner med mange ornitologer med ekspertise på området. Den klare og koncise tekst lægger hovedvægten på de "svære" dragter, hvilket gør bogen særdeles anvendelig i vinterkvarterer. Illustrationerne er meget fine og detaljerede – faktisk er hver planche et lille kunstværk, der gør hele bogen særdeles appetitlig. Men det kan af og til knibe lidt med præcisionen, f.eks. på næbbene hos de store tern, og nogle fugle kan virke lidt livløse. Fotografierne er af høj kvalitet og udgør et fint supplement til plancherne.

Min primære indvending er, at "samlingen" er inkomplet. Jeg ville have foretrukket en bog over samtlige 42 ternarter, så den også kunne benyttes i Asien, Oceanien og Sydamerika. Derudover er der hist og her nogle fejl, der dog ikke væsentligt berører værkets kvalitet. F.eks. er der byttet om på teksterne til et par fotos, og et par aldersangivelser ved fotos er fejlangivet (6, 198).

Alt i alt er det en meget lækker bog af teknisk høj kvalitet. Med dette standardværk over ternerne bliver mine ternbestemmelser forbedret næste gang, jeg sidder ved den vestafrikanske kyst. Og det er også herhjemme blevet betydeligt mere spændende at kigge på tern.

Eric Schaumburg

Sjældne fugle i Danmark

Svend Rønnest. 393 sider, talrige vignetter, tabeller og kort, indb. Pinus 1994. Pris kr. 345 i DOF-Salg.

Feltornitologer og artsjægere har endelig fået deres "bibel" om sjældne fugle i Danmark. Arts gennemgangen (der desværre ikke følger Vous' rækkefølge) fylder 243 sider og omhandler alt, hvad SU har godkendt fra 1963 til 1992. Opstillingen har følgende mønster: dansk, latinsk og engelsk navn, en kort tekst om udbredelse og udseende, tre illustrerede afsnit om forekomsten fordelt på hhv. år, måned/strediedel og amt, samt en gennemgang af fundene i 11 lande omkring Danmark. Herefter er der 90 sider med de arter, der er set i nabolandene 1961-92, men ikke i Danmark – groft sagt opbygget efter samme model som hovedteksten – samt en 17 siders afkrydsningsliste for samtlige racer og arter, der er set i Vestpalæarktis.

Bogen præsenterer den første grundige sammenstilling af sjældenhederne i Danmark og rummer derfor en masse ny information. På udgivelsestidspunktet var teksten up-to-date hvad Danmark angår, mens figurene for nabolandene viser en ukorrekt nedgang i fundene efter 1990. Layoutet er simpelt og vidner om det skræbende budget bag udgivelsen.

Et minus er det, at teksten ikke konsekvent medtager fund fra før SUs tid. Således er der kun nævnt fire forekomster af Stortræppe, og det omtales slet ikke, at arten – ligesom Slangegørn og Ellekrage – førhen har ynglet i Danmark. Et andet problem er, at det er ret tilfældigt, om læseren får at vide, at en art er taget af SU-listen, og for sådanne arter kan figurene i øvrigt være stærkt misvisende (Sodfarvet Skråpe, Sabinemåge). SU har godkendt to fund af Indisk Gås, men læseren bliver ikke præsenteret for de yderligere 100-200 fund, der forståeligt nok aldrig er blevet forelagt. Så for flere tidligere SU-arter og andre arter burde der være suppleret med tal fra årsrapporterne, hvis de i det hele taget skulle have været med i bogen.

Spidshalet Ryle, Brudeand og Mandarinand er fejlagtigt anbragt i afsnittet over de arter, der ikke er truffet i Danmark. Omvendt er Gråspætte og Kalanderlærke bibeholdt på den danske liste, selv om det er en del år siden de blev slettet. Der er også andre fejl, og for flere arter burde det være nævnt, at forekomsten i Europa kan skyldes undslupne fangenskabsfugle.

Flere af de arter, der ikke er set i Danmark, har fået nye navne, heriblandt nogle, der tidligere har været omtalt på dansk: Rosapelikan (Rødrygget Pelikan), Nilgås (Egyptisk Gås), m.fl. Der er tydeligvis nok at tage fat på for DOFs genopståede navneudvalg.

Svend Rønnest vil blive husket som den, der skrev den første bog om sjældne fugle i Danmark. Fremover kan man nok forvente tilsvarende udgivelser med regelmæssige mellemrum. Nu er vejen i hvert fald banet, og jeg kan kun anbefale alle med interesse for sjældne fugle at købe denne bog.

Rolf Christensen

The Marsh Harrier

Roger Clarke. 126 sider, mange farvefotos og tegninger i s/h og farve, enkelte tabeller, hft. Hamlyn, Hong Kong, 1995. Pris £ 13.

Denne bog er den ottende i Hamlyns species guides serie; de forudgående har behandlet Fjordterne, Musvit, Sjagger, Slørugle, Tårnfalk, Landsvale og Munk. Serien er briternes svar på tyskernes klassiske artsmonografier *Die Neue Brehm-Bücherei*.

Bogen om Rørhøgen behandler feltkendetegn, dragter, udbredelse, ynglebiologi, adfærd, trækforhold, dødelighed, forfølgelse og beskyttelse. Teksten er specielt rettet mod forholdene i England, men giver en helt opdateret fremstilling af alle væsentlige forhold og kan sagtens læses af enhver med interesse for "rørskovens ørn". Litteraturlisten rummer over 200 referencer, heraf fem danske, bl.a. Henning Weis' klassiker *Life of the Harrier in Denmark* fra 1923 (året efter forfatterens død kun 30 år gammel). Weis beskev Rørhøgen som "et væsen fuld af uendelig forsigtighed og skyhed overfor alt fremmed."

Kapitlet om dragter og feltkendetegn er det mest udførlige, jeg har set om emnet, men bogen er i det hele taget en guldgrube af facts og spændende teorier om de endnu dunkle punkter vedrørende Rørhøgens liv og færden. Rørhøgen går frem ikke bare i Danmark, men i det meste af Europa, til trods for at alene jægerne på Malta nedlægger over 10 000 hvert år. Antallet af ynglepar i de europæiske lande overraskede mig: var der virkelig 10 000 par i Tyskland i 1993, og kan det passe, at der kun er ca 500 par i hele Spanien, omtrent det samme som i Danmark?

Bogen er let læst, omend typografien kræver gode øjne eller briller. Der står meget på hver side. Den bør læses af enhver, der holder af synet af det dansende V over rørskoven.

Hans Harrestrup Andersen

Handbook of the birds of the world

Josep del Hoyo, Andrew Elliott & Jordi Sargatal (red.). Vol. 2, New world vultures to guineafowl. 638 sider, heraf 60 farveplancher, talrige fotos (alle i farver) og udbredelseskort, indb. Lynx Edicions, Barcelona, 1994. Pris £ 98.

Cirka to år efter udgivelsen af bind 1 af *Handbook of the birds of the world* (HBW; se DOFT 87: 259-260, 1993), foreligger nu bind 2. Efter planerne kommer værket til at omfatte 12 bind, hvorefter det er tanken at ajourføre indholdet med periodiske supplementsbind.

Bind 2 har mere end bevaret den høje standard, der blev sat med bind 1. Antallet af forfattere og illustratører er udvidet, og videnskabeligt såvel som grafisk står HBW som et fremragende eksempel på hvor flot og helstøbt, det kan gøres.

Værkets force er først og fremmest, at det behandler og illustrerer alle klodens arter. Det er i sig selv en mile-

pæl. Derudover forekommer det mig, at den største kvalitet er fotografierne, der er af en helt utrolig standard. Nyd f.eks. tyskeren Günter Zieslers enestående kunstværker side efter side.

HBW er ikke et videnskabeligt værk, men rummer alligevel helt opdaterede resultater og observationer, der afspejles i en imponerende litteraturliste. Afsnittene om de enkelte arters status og bevarelsesmæssige forhold er også spændende og aktuelle. Selv den nyopdagede Udzungwa Forest-partridge (se DOFT 88: 97-98, 1994) er kommet med, knap et år efter den formelle beskrivelse.

Min eneste væsentlige kritik går på udbredelseskortene, der mildt sagt er af begrænset værdi. Storbritannien fylder f.eks. ikke meget mere end et enkelt bogstav i denne anmeldelse.

Det er et ambitiøst og storslået projekt, der er søsat af det spanske forlag og redaktørerne. Forlægget synes i øvrigt at være John Gooders enmandspræstation *The encyclopedia of birds*, der 1977-79 udkom i form af 91 hæfter i løbet af lige så mange uger. Der er sket meget på 15 år.

Hans Harrestrup Andersen

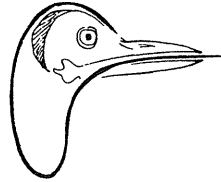
Woodpeckers

Hans Winkler, David A. Christie & David Nurney. *A guide to woodpeckers, piculets and wrynecks of the world*. 406 sider, 64 plancher samt talrige figurer og udbredelseskort, indb. Pica Press, Sussex, 1995. Pris £ 30.

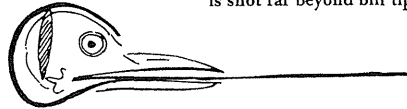
Dette er en meget smuk gennemgang af verdens 214 spættearter, skrevet af biologerne H. Winkler og D. A. Christie, og glimrende illustreret af D. Nurney. For alle arterne beskrives de karakteristiske kendetegn i felten, udbredelsen (med detaljerede udbredelseskort), levested, størrelse og stemme, adfærd, føde samt ynglebiologi. Bogens afsluttende litteraturliste omfatter knap 500 titler.

Spætternes evne til at udmejsle egne redehuller gør dem til "nøglearter", der lukker op for andre hulrugende dyr; derfor er de vigtige for et områdes biologiske diversitet. De lever over det meste af jorden, bortset fra arktiske områder og den australasiatiske region, og de findes ikke blot i skove, men også i ørkener, savanner og på klippefyldte bjergskråninger.

A: At rest or nearly so, retractor muscle (cross-hatched) of hyoid horns inserts well forwards.

B: When retractor muscle contracts and draws hyoid horns forwards, the loop of the tongue is raised and the tongue is shot far beyond bill tip.

Af de 214 arter menes én, Elfenbensnæbbet Spætte fra USA og Cuba, at være uddød, mens Okinawa Woodpecker tæller en verdensbestand på mindre end 100 individer. Mange andre arter er i tilbagegang pga. skovrydning og intensiv skovdrift.

Bogen er et glimrende supplement til spættefolkets hidtidige bibel, Lester Shorts *Woodpeckers of the world*, der i dag er vanskelig at opdrive.

Finn Hansen

Moult and ageing of European passerines

Lukas Jenni & Raffael Winkler. 225 sider, talrige farvefotos, figurer og tabeller, indb. Academic Press, London, 1994. Pris kr. 550 i DOF-Salg.

Denne bog har to formål: at opsummere den eksisterende viden om fældning, incl. nye resultater fra forfatterne selv, og at præsentere en generel metode til aldersbestemmelse af europæiske småfugle. Bogen henvender sig primært til ringmærkere, men alle med interesse for fældningsmønstre og/eller aldersbestemmelse vil få stort udbytte af den.

Bogens første del gennemgår fældningens funktion og den anvendte terminologi, og giver en yderst detaljeret beskrivelse af fældningsforløbet hos henholdsvis adulte fugle og fugle i deres første leveår. Bogens anden og største del omhandler metoder til aldersbestemmelse af europæiske småfugle; herunder præsenteres fældningsmønstrene hos 58 arter, illustreret med et stort antal farvefotos af udbredte vinger. Forfatterne har især interesseret sig for partiel fældning, som er vigtig ved aldersbestemmelse.

Bogen opstiller hele 15 forskellige fældningscykler, 6 hos adulte fugle og 9 hos ungfugle. Hertil kommer de arter af langdistancetrækkere, hvor både gamle og unge fugle gennemgår en fuldstændig fældning i vinterkvartret, samt de meget komplekse fældningsmønstre hos Cistussanger og Lille Korsnæb.

Forfatterne gør flere steder opmærksom på, at bestanderne uden for Mellemeuropa kan have andre fældningsmønstre og fældningstidspunkter end dem, bogen viser.

Foruden bogens billeder og diagrammer henvises der i nogen grad til andre anvendelige kriterier ved aldersbestemmelse, f.eks. øjenfarven, farven på overnæbbets inderside, samt kraniets forbening, som hos mange småfugle er et godt redskab til aldersbestemmelse i fuglens første 2-3 måneder.

Havde man forventet en Svensson med billeder, er bogen lidt af en skuffelse. Fokuseringen på fotos af vinger gør, at bogens anvendelsesmuligheder begrænses en hel del. Man vil ofte savne billeder af f.eks. halen, og kunne også ønske sig nogle flere kønsbestemmelseskriterier; men dette har ligget uden for forfatternes intentioner. Bogen er altså ikke en egentlig betsemmelesnøgle, men som en gennemgang af småfuglens fældning og som et supplement til den eksisterende bestemmelseslitteratur giver den virkelig god valuta for pengene.

Per Kjær

The bird of Pakistan

T. J. Roberts. Vol. 2, Passeriformes: pittas to buntings. 617 sider, 32 farveplancher samt talrige udbredelseskort og s/h stregtegninger, indb. Oxford University Press 1992. Pris ikke opgivet.

The birds of Pakistan er et rigtig flot værk i to bind, af hvilke det første blev anmeldt i DOFT 86: 190, 1992. Bind 2 dækker spurvefuglene. Det er imponerende, at Roberts ene mand har kunne overkomme både at skrive og illustrere det hele. Desværre lever illustrationerne ikke op til bogens høje standard i øvrigt.

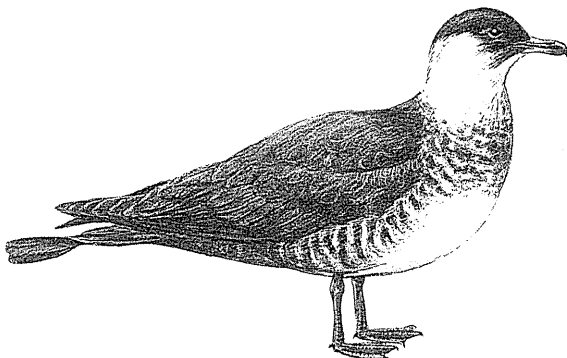
Stig Jensen

Politikens store fuglebog

Tommy Dybbro. Illustreret af Henning Anthon. 272 sider. Politikens Forlag, København, 1994. Pris kr. 269.

Bogen omtaler 283 af de ca 420 arter, der er truffet i Danmark. På 25 sider behandles levesteder og -vilkår samt jagttagsmuligheder; herefter gennemgås arternes udseende, status, levesteder og levevis samt træk og overvintringsforhold. Ind imellem er indskudt afsnit om adfærd og særlige karaktertræk. Halvdelen af bogen består af illustrationer, der virker noget livløse og stiliserede. Bogen er pædagogisk opbygget, den går ikke i dybden, men forekommer velegnet til den nyetablerede fuglekikker, havefolket og de yngre årgange.

Hans Harrestrup Andersen

↑